

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

זיפו שם הלוח בשטר

תיק ממונות מס' 3684-עא

(מתד' כ אייר)

נושא הדיון

א' נתבע ע"י גמ"ח ב' על הלואה שהוא חתום עליה, וא' טוען שחתמתו זוייפה בידי ג' שכל מכריו נתנו בו אימון כאיש חסד, והוא נהג "לעשות חסד" ע"י הלואות מגמ"ח ב' לטובת מכריו רק ביקש שעד שיצטרכו לכסף יוכל להשתמש בו (ולמעשה דחה את המכר הלוח ושוב עד שנתן לו את ההלואה שלו), או שסיכם עם מכריו שיבקש מהגמ"ח הלואה עבור המכר יותר ממה שנוקק לו המכר, כדי שיוכל להתחלק עם המכר בהלואה (ולמעשה רשם סכום גדול ש"הלוח" כלל לא שיער שיקבל). אותו ג' נפל מנכסיו ואין ממה להפרע ממנו.

טוען א' שאותו ג' פנה אל אביו בשעה שנוקק לכסף כדי לחתן את בנו, והציע לו שילוח מגמ"ח ב' כסף לעזור לו, והוא הסכים, אך מאז לא שמע ממנו כלום (רק כעבור כמה חדשים נתן לו \$3.000 לפרעון חוב ישן שהיה חייב לו, אך לא קבל ממנו כלום להלואה חדשה), ולאחרונה קבל א' תביעה מהגמ"ח לפרוע את הלואה של \$18.000 על שמו, שכלל לא ידע על קיומה.

ביחד עם א' "הלוח" תבע הגמ"ח גם שני ערבים שחתמו על השטר, והם מודים שזו חתימתם אלא שחתמו עבור הלואה לא', וכיון שזה היה זיוף וא' לא קבל את ההלואה, אינם חייבים. הגמ"ח משיב שכיון שהוציא כסף עפ"י אותם הערבים, הם חייבים.

פסק דין

התביעה נדחת.

(-) מרדכי אהרן הייזלר

(-) מרדכי אייכלר

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

המקורות לדין

ע"י פס"ד ירושלים כרך י עמ' קטו: בגמ' בכורות מח א': אמר רבא מכדי נכסי דבר אינש אינון ערבין ציה, מי איכא מידי לדדידה לא מלי תבע ליה ולערב מלי תבע ליה, והתנן המלוה את חבריו ע"י ערב לא יפרע מן הערב, וקיי"ל דלא יתבע מן הערב תחילה וכו'. וכתב הב"ח סי' קכט סוף ס"ק ג דלא אמרינן הכי אלא היכא שהלוה פטור דזין אכל היכא שהלוה חייב דזין אלא דלא מלי מלוה להוציא מידו כגון בכופר וטוען להד"ס ונשבע על שקר, והערב מודה שהלוהו, פשיטא דהערב חייב, דלא עדיף מאס היה הלוה צמדה"י או גברא אלמא וכו'. ותמה עליו בפמ"ש שם ס"ק ו דהא שם צטוגיא וצטו"ע סוף סי' מט בשני יוסף בן שמעון שלקח אחד שדה מחזיריו שאין יכול המלוה לגבות ממנו משום שאין יכול לגבות מהלוה, מה שפטור הלוה דזין הוא ג"כ מחמת שכופר ואומר שהוא לא לוח וכו', גם בשתובות ושם הכהן סי' מד תמה על הב"ח בזה וכו', ומסקי דהג"ה זו של הרמ"א (הובא להלן) ז"ע"ג למעשה, אמנם בקבלן צכה"ג נראה דחייב עיי"ש. ע"כ.

וספק הרמ"א צטו"ע סי' קכט פע"י ח: אם אמר הלוה לא לוימי מעולם חייב הערב לפרוע. וביאר הב"ח סוף ס"ק ג ופמ"ע ס"ק כד דהיינו כשהערב מודה שגוה משו"ה חייב, דהא ליכא לספוקי דלמא פריעה, דכל האומר לא לוימי כאומר לא פריעה דמי. מקור ההלכה בצעה"ת שער לה ח"א אות כו בשם תשו' ראב"י סי' קכג: ישראל נעשה ערבות לגוי שגוה מישראל אס יכפור הגוי עיקר המלוה ואומר לא היו דברים מעולם והערב מודה שהלוה והוא היה ערב, דבר זה ז"ע. ע"כ. והקשה הב"ח שם מחו"י: ואיני יודע מה נסתפק לו דהא כיון שאמר להד"ס הרי הוא מודה שלא פרע דכל האומר לא לוימי וכו'. וכתב הב"ח דנסתפק לו שמא לא נעשה ערב אלא לענין פריעון שאס לא יפרע לו העכו"ם יפרע הוא אבל לא נעשה ערב אס יכפור העכו"ם, דסתם ערבים אינו אלא להיכא שמודה שחייב אלא שאין לו לפרוע, או שמא נעשה ערב אף להיכא שיכפור ויאמר להד"ס. וספק זה איכא לאיסתפוקי אף בלוה ישראל אלא שהשאלה נשאלה בלוה עכו"ם כמעשה שהיה. וכתב הש"ך ס"ק יט דדברי הב"ח נכונים דשמא לא נשתעבד אלא לענין שאס לא יפרע לו הגוי שיפרע הוא לו אבל אס יכפור הגוי שמא לא נעשה לו ערב. נמלא שאס הלוה טוען להד"ס נחלקו הפוסקים אס חייב הערב לפרוע, לדעת הב"ח והרמ"א חייב, וכ"כ צמ"י העיטור ח"ב אות ע' ערב (הוא' רמ"י דף יב ע"א אות קו), הובא בצעה"ת שער מו ח"ד סוף אות י, ולדעת הב"ח והש"ך שמא אינו חייב דעל דעת כן לא התחייב. וצוה אין חילוק בין ערב סתם לערב קבלן, עיי' מ"מ מלוה ולוח פכ"ו ה"ה, הובא בש"ך סי' קכט ס"ק לב שאפילו מן הקבלן אין נפרעין אלא בראיה ברורה אלא"כ נשא ונתן ביד, ושכ"כ בצפה"ת שער לה ח"א אות מד, ועיי"ש בש"ך שאף שי"ח אין להוציא ממון מיד הקבלן. ואף לדעת הב"ח והרמ"א דחייב זה דוקא כשהערב מודה שהלוה לוח, אבל אס הערב אינו מודה בזה אין לחייבו לד"ה.

ועיי"כ אס ההלואה לא נמסרה לידי הלוה וחתימת הלוה על השטר הייתה מזויפת, והגמ"ח סבר שהלוה הוא זה שכתוב בשטר, כמו בנידון דידן, כיון שאין כאן לוח גם הערב פטור, ואע"פ שכאן היו ערבין קבלנין, הרי לדעת המ"מ אין נפרעין מהן אלא בראיה ברורה.

אברהם דוב לוין.

ב

עיי סוי קבט סעיי צ שאס אמר למלוה כי הוא בטוח שישלם חייב מדין מזיק, עיי נטה"מ ס"ק ה. אבל צנידי"ד לא הוי כאילו אמר לו להלוות ואני יודע מאזו שהוא בטוח, שהרי יש לכל אדם חוקת כשרות ולא לריך לחשוב שיעשה דברים כאלו, וצפרט שהוא היה מוכר כאדם חרדי לחלוטין ומתנהג בחסידות.

מרדכי אייכלר.

ג

צנידון דידן נראה דלכו"ע פטור ולא רק למ"מ, שהרי צנידי"ד המלוה אינו מכחיש את טענת הערב שחתימת הלוה מזוייפת, וגם הוא נוטה להאמין לכך, א"כ לא התחילה ההלוואה ולכו"ע אין כאן ערבות, כיון דלא נשתעבד הערב אלא משום הנחתו שילוח לפלוני הלוה וזה לא היה כאן. שו"ר בצפרט "משפט הערב" עמ' רפח צ"ס מרן הגרשי"א שליט"א דבכה"ג לא הוי ערב משום דחתם על הלוואה ולא על גזילה. עיי"ש.

ובר מן דין הרי הש"ך ס"ל בס"ק ז ש"ל חזי דעלך קא סמיכנא, וצערוך השלחן כאן כתב דהכל תלוי בצומדנא של הדיין שידע שהגמ"ח ידע שהשליח לא יודע ולא בדק את מאזו של הלוה וממילא פטור אף לדברי הנתה"מ מדינא דגרמי ולא מדין ערבות, ועיי פתח"ח פ"ג הערה 3.

מרדכי אהרן היזלר.